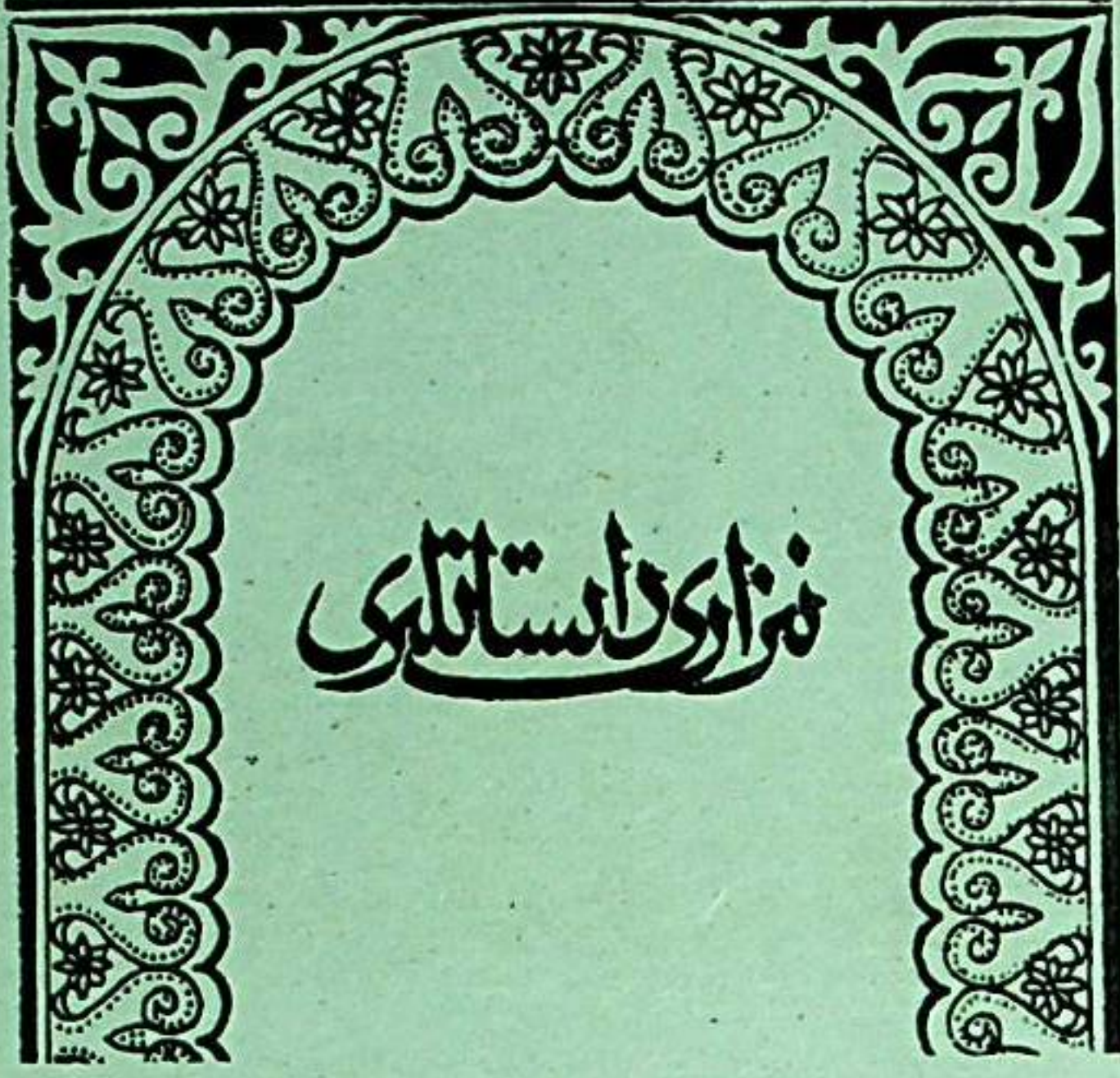

Nizari Destanı

Milletler Neşriyatı'ndan. Önsözde, Şair Nizari hakkında şimdiye kadar derli, toplu ve ciddi bir araştırmanın eksikliğini gidermek için hazırlanıp yayınlandığı söyleniyor. 620 sayfa. 1985'in dokuzunu ayında basılmış.

DOĞU TÜRKİSTAN

EASTERN TURKESTAN

ترکستان الشرقية

DOĞU TÜRKİSTAN GÖÇMENLER DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANI

* ESKİ HARFLERLE TÜRKÇE YAYINLARIN SAYISINDA BÜYÜK ARTIŞ OLAN DOĞU TÜRKİSTAN'DA YİRMİYE YAKIN DERGİ VE BİRÇOK SÜRELİ YAYINDA ÇIKARTILMAKTADIR.

Doğu Türkistan'da Türkçe yayınlar

BAŞYAZI

HIZIRBEK GAYRETULLAH

DOĞU TÜRKİSTAN'DAKİ TÜRKÇE YAYINLAR

Doğu Türkistan'da özellikle Çin glasnostu'nun başlangıç tarihi olan 1980 yılından sonra çok sayıda Türkçe yayın görülmeye başlandı.

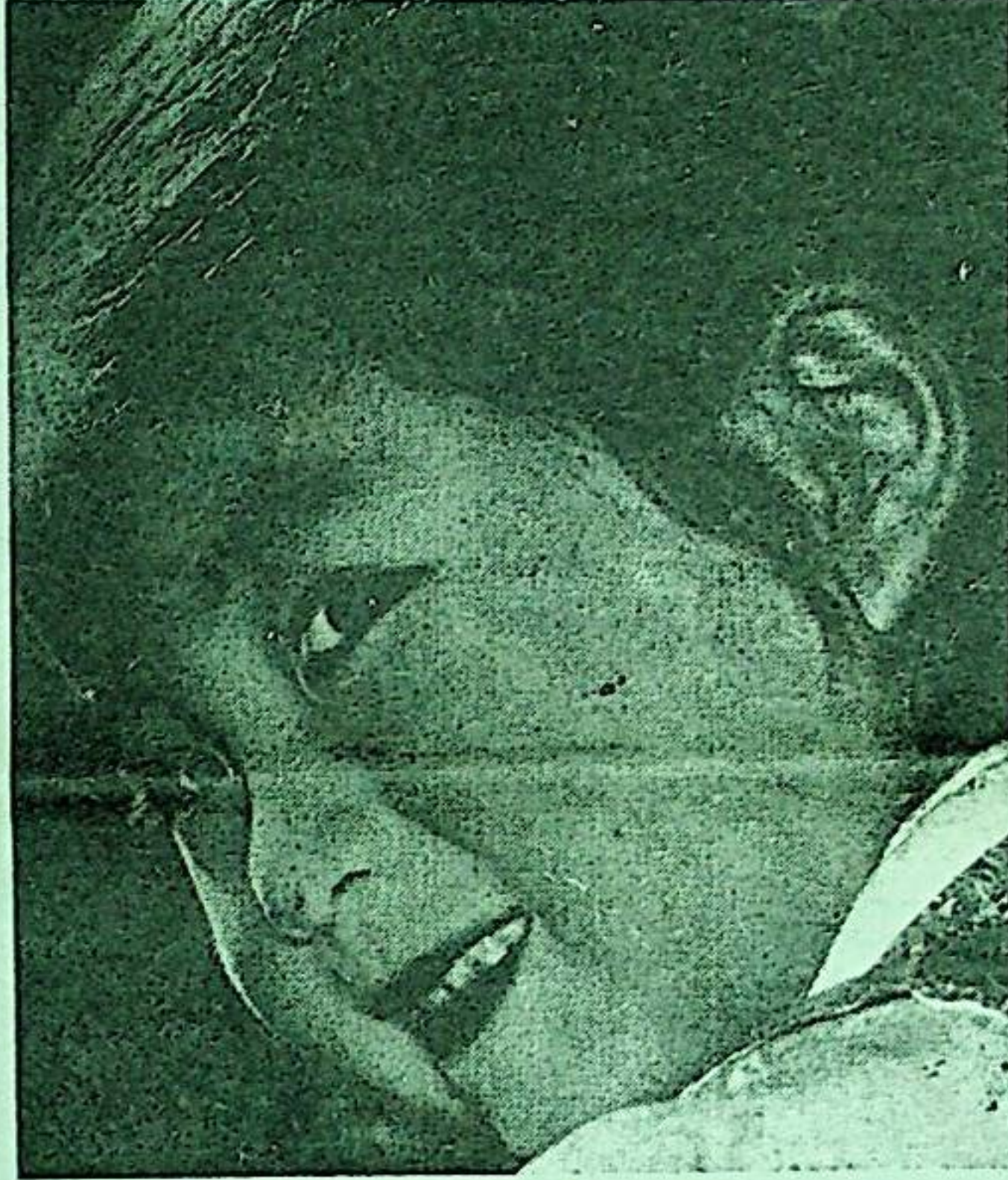
Uygur, Kazak, Kırgız Türk lehçelerinde basılan kitap ve yayınlarda Arap Alfabeti kullanılmaktadır. Ancak bu alfabenin imlâsının, Batı Türk illerinde ve Arap ülkelerinde kullanılan Arap alfabeti imlâsından farklı olduğunu belirtmek gerekir.

Bilindiği gibi 30 yıl içerisinde Doğu Türkistan'da üç defa alfabe değişikliği yapılmış, başarısızlıkla sonuçlanan son Latin harfleri denemesinden sonra Arap harflerine tekrar dönmüştür. Şu anda bütün Türk okullarında tadrîs, Arap alfabetiyle yapılmaktadır.

Mao ve Kültür devrimi döneminde hayli sıkıntı çeken ve zulme uğrayan Doğu Türkistanlılar, 1980'den sonra yumuşamaya başlayan siyasî hava dolayısıyla nisbeten din ve kültür hürriyetine kavuşmuşlardır. Artık yeni camiler yapılmakta, millî okullara serbestçe gidilmekte, kendi dillerinde öğretim görebilmektedir. Ancak bütün bunların Merkezi Çin yönetiminde sıkı bir kontrole tâbi olduğu bir gerçektir.

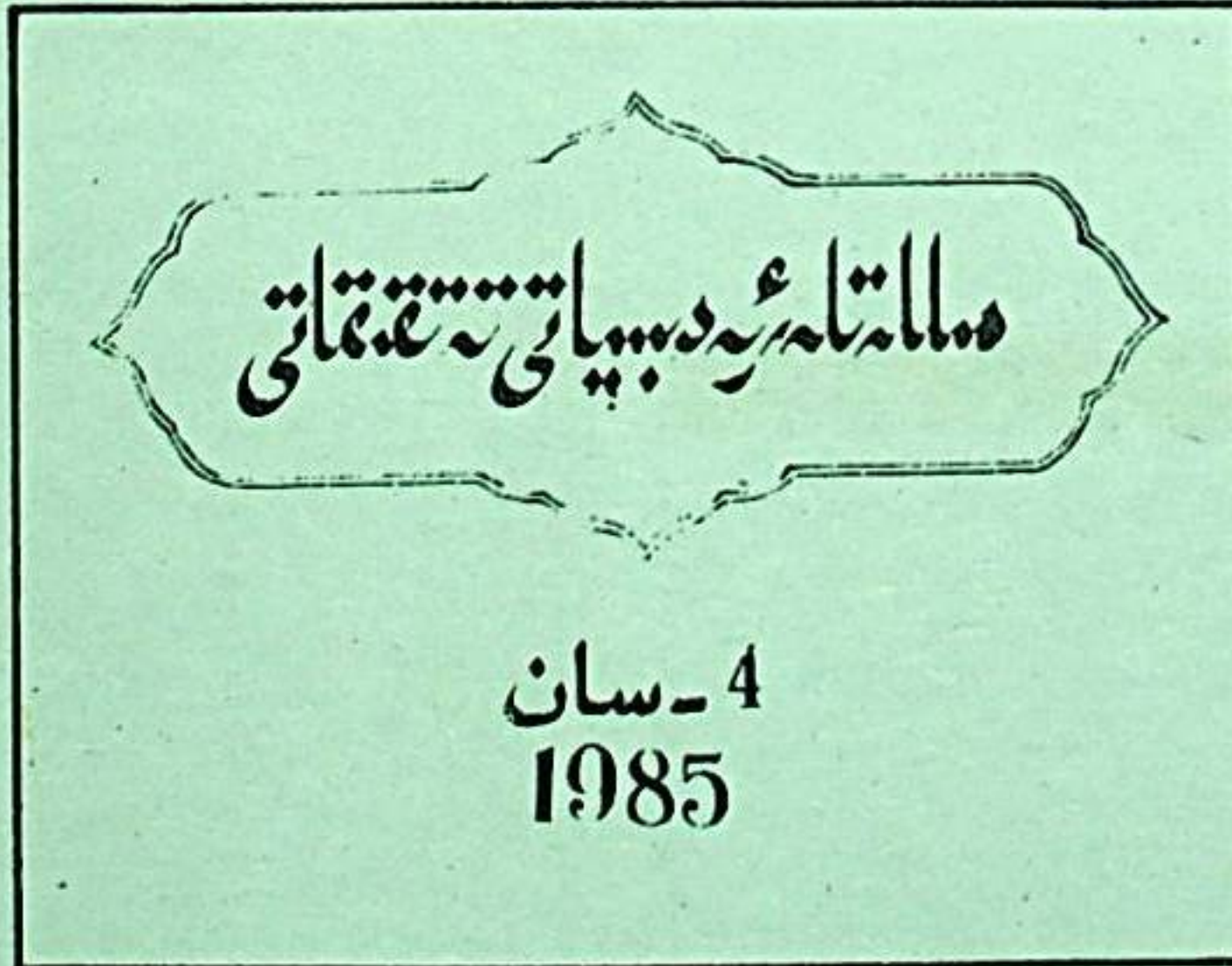
Eski harflerle Türkçe yayınların sayısında büyük artış olan Doğu Türkistan'da tarihi, siyasî, edebî, kültürel kitapların yanı sıra, birçok dergi ve süreli yayın da çıkarılmaktadır.

Arkadaşımız İsmail Cengiz, Çin Hükümetinin izniyle eskiden bizler için bir hayal gibi gözükken Türkler'in anayurdu Doğu Türkistan'a giderek, oralarda kültür konusunda araştırma yapma imkânına sahip oldu. Çin Hükümeti sessiz glasnostu gerçekleştirdiği 1980'den sonra bu kâbil ziyaretleri izin vermesi ve araştırmacılara kolaylık göstermesi insanlık adına takdir edilecek bir olaydır. Temennimiz bu serbestliğin devamı, daha geniş hak ve hürriyetlerin verilmesidir. Arkadaşımız Cengiz, Doğu Türkistan ziyaretinden dönerken beraberinde birçok Türkçe yayın getirdi. Yan sütunlarımızda bu yayınlardan bazılarını göreceksiniz.

Uttar Süvretti Jernal

Bir propaganda dergisi. Kazak ve Uygur lehçelerinde iki ayrı baskısı var. Elimizdeki Kazak Lehçesi ile olan baskısına Appak Hoca'nın kabri ve kırmızı yapımı gibi ilginç konular var.

Milletler Edebiyatı Tetkikatı

Bu dergi D. Türkistan Üniversitesi "İttimat Penler Akademisi Edebiyatı Tetkikat Enstitüsü"ni bir yayını Elimizdeki dördüncü sayısının tarihi 1985 Dergi 94 sayfa. İçinde Uygur Edebiyatı ile ilgili makaleler var. Bunlardan bazıları şunlar:
Kutadgu Bilig'de Mihmandarcılık (misafirperverlik) Tursunay Sakim, 30 Yıllar Uygur Şiiriyetine Nezer Kadi Ekber.

Turfan Manzaraları ve Halk Kıyafetleri Resim Albümü
1985'in sekizinci ayında basılmış. Şıncan Halk Neşriyatı'ndan. İngilizce ve Çin'ce. Genellikle Çinli ressamın resimleri var. İki de Türk ressamının resimleri yer alıyor albüme. Kazi Amet ve Aytmatı.

Doğu Türkistan Üniversitesi yayını adını taşıyan derginin elimizdeki ikinci sayısı 142 sayfadır. Dergide sosyoloji ile ilgili çeşitli makaleler yer alıyor. Bunlar arasında ilginç olan birisi şöyle: 'Eli Şir Nevai'nin Felsefe Kararları Üstünde İzdahı' (Ali Şir Nevai'nin Felsefi görüşlerinin tahfili)

Tarih-i Hamidi

Milletler Neşriyatı'ndan. Bu yayınlarda Çin Halk Cumhuriyeti İttimat Pen (fen) Akademisi Milletler Tedkikatı Enstitüsü'nindir.
1878 yılında kurulan Bağımsız Doğu Türkistan Devleti'nin tarihini anlatıyor. Önsözde bu mücadelenin Mançu Sülalesi ve onun feodal beylerine karşı verilen bir özgürlük mücadelesi olduğu belirtiliyor. Basım tarihi: 1 Aralık 1986. 7.300 adet basılmıştır. 775 sayfa.

SOHBET

GAZETEMİZ VE DİĞER ÇALIŞMALAR

Elinizdeki bu gazetenin ilk sayısı 20 Ağustos 1980 yılında 48 sahife olarak yayınlanmıştı. Toplam 52 sayı neşredilen bu derginin ilk çıkışında evvel Allah, sonra siz kardeşlerimize güvenmiştik. Ve ilk sayımızda; "Bu dergi, belki bir sayfa kalabilir ama, Türkistan hür oluncaya kadar çıkacaktır." demiş ve söz vermiştik.

Bugün elinizdeki bu gazete ile sekiz sene evvelki sözümüzde durduğumuzun sevinçli içersindeyiz. Ayrıca Türkiye'de "Doğu Türkistan" ismiyle neşredilen ilk dergi olmanın sorumluluğunu taşı-maktayız. Ve elbette bu ilk adımı atmanın da haklı gururu içersindeyiz.

Dergimiz çıkışından kırk ay sonra Ocak 1984'de ilk sayısı basılan "Doğu Türkistan'ın Sesi" adlı kardeş dergimiz son 16.cı sayısı ile dört yaşını tamamlamış bulunuyor. Bu kardeş yayın organımızda 3 ayda bir dâvânın sesini duyurmaya yılmadan devam edecektir.

Bu arada Rus hâkimiyeti altındaki Batı Türkistan'lı kardeşlerimizin de 'Türkistan' ismiyle bir dergi çıkardıklarını sevinçle haber aldık. Böyle bir dergi gücümüze güç katacaktır. Aramıza "hoş geldin" diyoruz.

Bir büyüğümüzde ifade ettikleri gibi; herşeye var olan ve olabilecek her güçlüğe rağmen; bu yoldaki çalışmalarımıza aynı heves ve gayretle yılmadan devam edeceğiz.

Allah Biz Bilan....

YAZI İŞLERİ

DOĞU TÜRKİSTAN'DA TÜRKÇE YAYINLAR

Kazak Literatürü (Молна Тү)

شۇغلا

(ادەبىي ايلق جورنال) 1985-جىل 2-سان

1953 yılından bu yana Kazak lehçesinde yayınlanan edebî aylık dergi: ŞOGILA

ئابدۇكېرىم خوجا

باھار بىلەن كەلگەن شېئىرلار

مىللەتلەر نەشرىياتى

Bahar Bilen Kelken Şiirler

Aldülkerim Hoca'nın şiirleri. 1987 yılı beşinci ayında basılmış. 210 sayfa. Milletler Neşriyatı'ndan.

ئۇيغۇر خەلق ناخشىلىرى

1

سۆزىنى رەتلەنگۈچى:

مۇھەممەد زۇنۇن

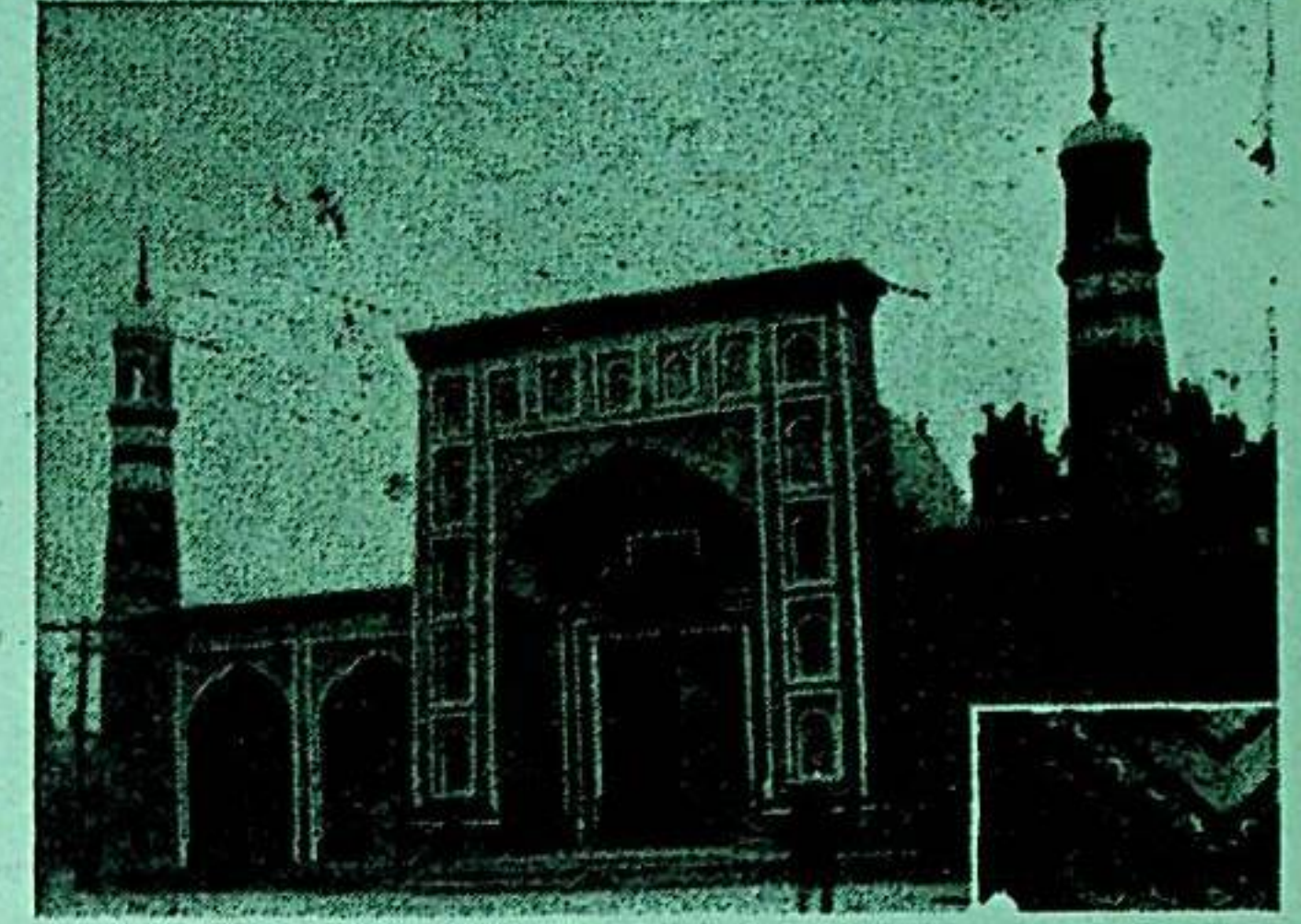
مۇزىكىسىنى ئوتتۇرا ئالغۇچى:

ئەمەدجان ئەمەدى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

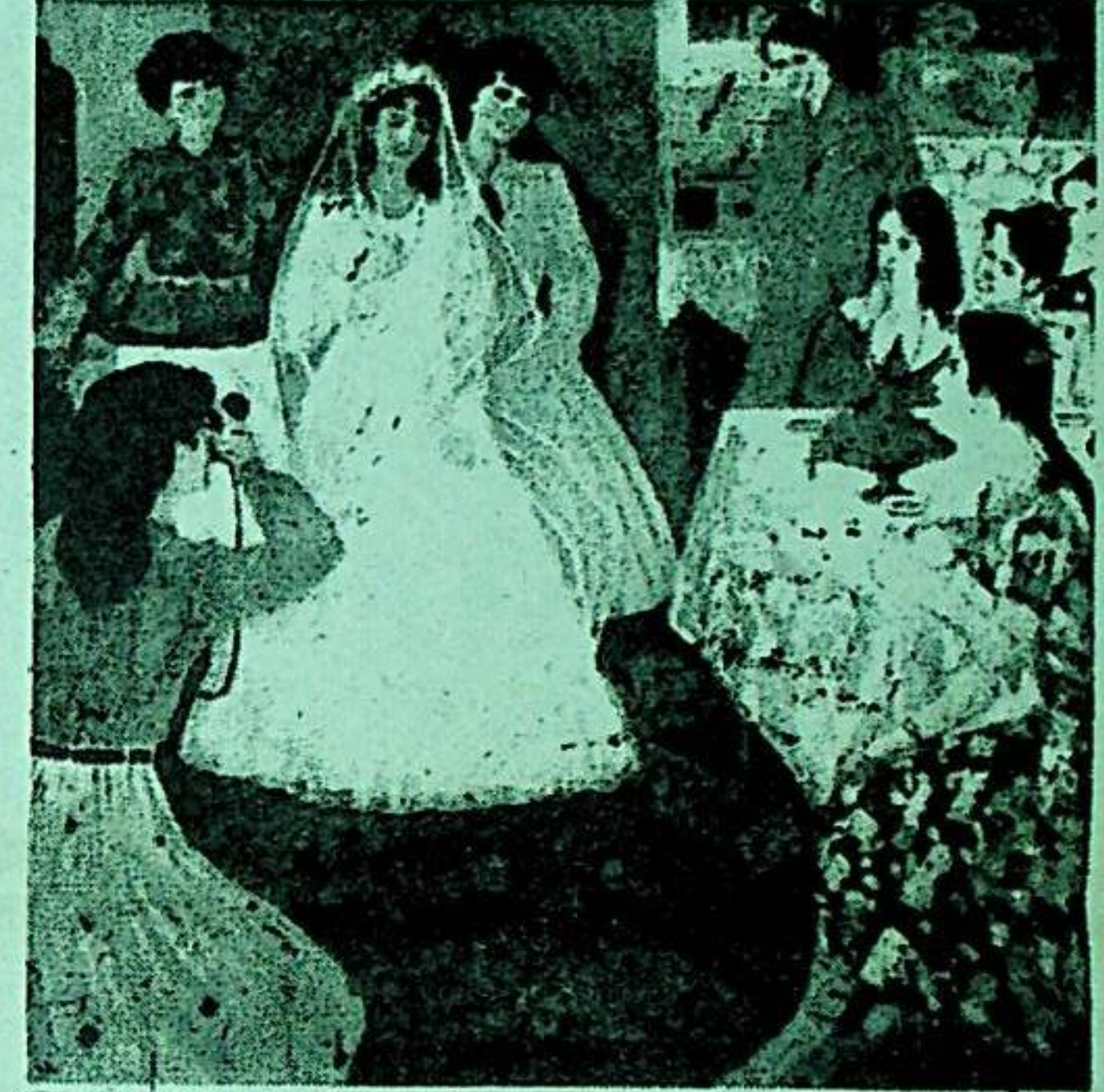
Uygur Halk Nakşıları

Uygur Halk türkülerini notalarıyla beraber veriyor. Sekiz cildin birincisinin resmini veriyoruz. Küçük boyutlarda basılmış. Şincan Halk Neşriyatı'dan 140 sayfa. 1982'nin ikinci ayında basılmış.

Uygur Binakarlık | Senetinden Örnekler

Uygurlar, Türk kavimleri arasında yerleşik medeniyet tarihi en uzun olan bir halk. Bu sebeple kendilerine özgü bir mimari tarzları var. Kitapta bu özellikler veriliyor. Süsleme, işçilik vesaire. 1984 başkısı.

چولپان

Çolpan

Sincan Halk Cumhuriyeti Yayınları. Yıl 1987 Urumçi "Edebî Mecmua" 206 sayfa.

Derginin içinde roman, hikâye, destan ve benzeri edebî ürünler var. Elimizdeki üçüncü sayısında:

Zuhuruddin Sabir'in İzdeniş (Arayış) adlı romanı, Aziz Savut'un Hayatlık Yolda adlı piyesi var. Ayrıca, Alimcan İsmail'in bir piyesi, Emin Ahmedi'nin bir destanı, Enver Abdurrahim'in incelemesi, Aman-gül Mahmut'un ve Tayyip Can Hadi'nin hikâyeleri yer alıyor.

1986 Yılı Ali Mekteplere Giriş

İmtihan Sualeri ve Unun Ölçemlik Cevapları

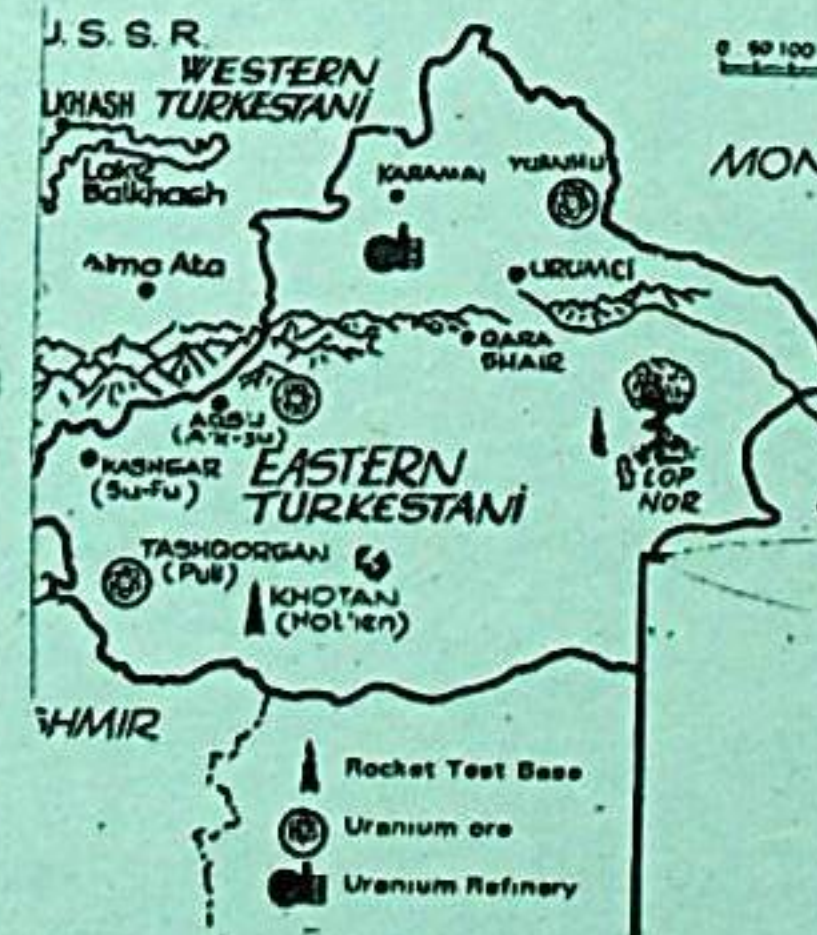
Üniversite imtihanlarının Türk milletinin evrensel bir sıkıntısı olduğu anlaşılıyor. Kitabın adı Yüksek-okullara Giriş İmtihani Soruları ve Örnek Cevapları. Doğu Türkistan'da bir tane üniversite var ve buna da öncelikle Çinliler alınıyor. Bura nüfusunun neredeyse Türkiye kadar olduğunu düşünürsek üniversite imtihanlarının çok daha zorlu olduğunu kabul etmek zorunda kalırız. Klavuz 784 sayfa. Şincan Halk Neşriyatı'ndan.

FOREWORD

East Turkestan Magazine will be published by the East Turkestan Immigrants Association which is the only official organization of the East Turkestan's in the Free World founded to deal with the cultural, economical and historical matters of the 20 million Moslem Turks living under Red Chinese oppression and to help the freedom fight of East Turkestan. We hope that in near future our magazine will be published in English and Turkish. It will be a magazine based firmly on scientific research.

The organizations dealing with the East Turkestan matters till today have not been able to preserve the national unity of East Turkestan and to canalise the national fight of East Turkestan accordingly. This is the reason why we felt the need to publish this magazine. We believe that a new cader and a new activity will mold our national unity firmly.

MAGAZINE OF EAST TURKESTAN

Doğu Türkistan Göçmenler Derneği Adına İmtiyaz Sahibi: **ABDÜVELİ CAN**

Genel Yayın Müdürü: **HIZIRBİK GAYRETULLAH**
Yazı İşleri Müdürü: **İSMAİL CENGİZ**

KURUCUSU: **İSMAİL CENGİZ**

Dış Haberler Müdürü: **SEYDAHMET BOZKURT**

İdare Müdürü: **ABDÜLMANSUR AKYOL**

Yıl: 4 - Sayı: 3 (55)
Yayın Kurulu: **Abdulselam Aykanat**

A. Niyazi Turfan
A. Celil Taşçı
Gulam Mekin
Kutlubay Sevinç
Vahit Pamir
Kadir Haydar
Dursun Tarancı

ABONE ŞARTLARI:
Yıllık: 5.000 TL.
6 Aylık: 2500 TL.

REKLÂM-İLÂN:
T. Sayfa: 250.000 TL.
Y. Sayfa: 125.000 TL.
1/4 Sayfa: 50.000 TL.
Fiyatı: 1000 TL
Baskı: BİZİM OFSET
Baskı tarihi: Nisan 1988
Dizgi, Pikaaj, Montaj
Hasret Ajans Tel: 527 09 06
Havele, Yazışma Adresi:
P.K. 46 Beyazıt / İstanbul

İdare Yeri:
Hilâl-i Ahmer Cad.
Öğretmen Han. Kat: 4, Oda:
408 Çağaloğlu / İstanbul
Yazı İşleri Tel: 527 69 18
İdare Tel: 512 00 30'den 408
Dergimizde, yayınlanan yazı ve fotoğraflar, belgeler kaynak gösterilmeden iktibas edilemez.

ÇİN'DE İSLAMİYET VE TÜRKLER

H.B. Gayretullah
İsmail Cengiz

Fiyatı: 1500 TL. 135 sh.
ÖDEMELİ İSTEME ADRESİ
İsmail Cengiz
Pk. 46 Beyazıt / IST

KAZAK TÜRKLERİ'NİN FOLKLORUNDAN ÖRNEKLER

KIYIZ ÜY (KEÇE YURT)

"Kiyiz Üy" üstü Kubbe şeklinde, yuvarlak olmasından onun çok eskiden beri bozkırda yaşayan milletlerin hepsinde ortak taşıyıcı, yani göçebe hayata elverişli ilk ev şekli olduğu anlaşılmaktadır.

Bozkır hayatında savaşlara ve avcılığa keçe yurtların çabuk kurulması ve çabuk toplanması maksadıyla yapılmış olması çok önemlidir. Keçe yurtları kurmak ve toplamak işi yalnızca kadınlara aitti. Bu sebeple bu iş ustalık ve beceri istemektedir. Bunların hepsi bir ailenin veya bir avlının (köyün) çok kısa zaman zarfında mekân değiştirmelerine imkân vermektedir. Keçe yurt hakkında Marko Polo (1230), Plano Karpini (1246), Klavio (1403), Barbaro (1436) ve diğer seyyahların eserlerini incelediğimizde keçe yurtların şekli, teşkili ve içinde kullanılan eşyaların zamanımıza kadar değişmeden geldiği görülmektedir.

İklim ve yaşanan bölgenin özelliklerine göre yurt ve evler çeşitli şekillerde olmaktadır. Yaz mevsiminde keçe yurtlarda kalındığı gibi kışın taştan, ağaçtan, sazdan yapılmış türlü evler (toşala ev vb. gibi) de kalırlar.

Kazak Türkleri'nin kullandığı keçe yurtlar sosyal hayatın ve yaşanan ortamın özelliklerine göre genel olarak üç türdür:

1) Yaz mevsiminde kullanılan keçe yurtlar,
2) Dügün, toy gibi toplantı ve katmanlarda veya hut değerli misafirleri ağırlamada kullanılan keçe yurtlar,

3) Sefer esnasında kullanılan keçe yurtlar.
Bunların dışında normal ev olarak değil de yemekhane, saray, ambar, kiler olarak kullanılan keçe yurtlar da mevcuttur.

19. asır Rus seyyahları ile subayları iklimin sert olduğu zamanlarda çadırlara göre keçe yurtların çok daha kullanışlı olduğunu görmüşlerdir. Şu sebeple de bu yurtlar Orınbur, Sibiry ve Türkistan'da Rus askerî alayları geniş biçimde kullanmışlardır.

Kharkov Üniversitesi'nden Prof. A.I. Yakobi "Keçe yurtlar özellikle yazın askerî maksatlar ve seyyar hastahaneler için çok elverişli..." (Yakobi A.I., Poedzka V Kirgizskuya Step Zapodnoy Sibiri, "Sbornik Sudebnoy Meditsini", 1874, Cl, s. 265) demektedir.

KEÇE İMALI

Keçe yurtların geliştirilmesinde keçe basmanın ortaya çıkışının çok büyük rolü oldu. Keçe basma Heredot zamanından beri bilinmektedir. Keçe basma rastgele yapılmaz. Koyunun kırılmasıyla işleninceye kadar belli bir sıra takip eder. Diğer vakitlerde hazır keçelerden her türlü eşyaların yapımıyla meşgul olunur. İri koyunların yünleri, genelde bahar ve sonbaharda olmak üzere iki defa kırılır. Koyunlar sonbaharda kırılınca kadar, yünlerinin temiz ve yumuşak olması için bazen günde 3-4 defa nehirlerde suya salınır.

Kazak Türkleri'nin günlük hayatında koyun yününün büyük önemi vardır. Yabani yünden (bahar yünü) kalın dış elbise dikilir, kilim ve halı dokunur, halat vs. yapılır. Ancak, hayvanlar kış boyunca ağılda yatışı için kirlendiğinden bahar yünleri kirlidir.

Bu sebeple keçe basımında baharda kırılan ölü yünler işe yaramaz.

Keçe basma işi gerçekten en büyük ihtiyaç ve gelişmiş bir el sanatları türüdür. Keçe yurtların dışını örtmede, çorap, şapka, birçok çeşitlerde kilim yapımında, değerli eşyalar için muhafaza imalinde kullanılmaktadır. Bununla beraber pazarlarda satmak için de üretirler. Keçe basımında genç-yaşlı, kadın-erkek demeden herkes çalışır.

Yünler çöplerden arandıktan sonra kurutulmuş hayvan derisine sanılarak dövülür. Bu işlemle yünler açılır, yumuşar ve temizlenir. Daha sonra yapılacak keçenin büyüklüğündeki hasıra önce zayıf, sonra kaliteli yün döşenir. Üzerine motifler istenilen renklere göre yerleştirilir. Bundan sonra sıcak su büyük ağaç keçe ile tecrübeli iki kişi tarafından devamlı surette serpilir. Bu ameleyle birlikte hasıra sanıklar tekrar tekrar yuvarlanır. Arasında yün konarak sarılan ve bağlanan hasırın iki ucundan bağlı halatla, bir veya iki kişi öne çekerek sallar. Aynı zamanda keçenin sertleşmesi için bir grup tarafından tekmelenir.

Üstüne ara sıra sıcak su serpilmeye devam edilir. Tekmelenen keçe hasırdan alınarak, tekrar yuvarlanır. Üzerine elle basılır. Tekrar tekrar sıcak su dökülerek

sertleştirilir. Bu işlem bittikten sonra keçe güneşte kurutulur, kullanmaya hazır hale gelir.

Bütün bu işlem imece usulü, bütün avlının katılımıyla nefeli ve mutlu bir biçimde şarkılar söyleyerek iş edilir. Ev sahibi keçe basımına katılanlara en iyi biçimde ağırlar.

Keçe yurtların bütün iç kısmında kullanılan eşyalar ve dış kaplamalarının hepsi keçeden imal edilir. Bunun dışında birkaç misal daha verelim:

Keçenek: Keçeden yapılan XX. asrın başlarına kadar kullanılan dış elbise. Çok eski devirlerde savaşçılar giyerlerdi. Bu sebeple "Kebin kiygen kelmeydi, keçenek kiygen keledi (Kefen giyen gelmez, keçenek giyen gelir)" atasözü kalmıştır. Uzaklara sefere çıkan ve keçenek giyen yiğitlerin sağ-salim dönme ümidinin çok olduğu anlatılır.

Çorap: Ak keçeden yapılır. Kışın soğuk günlerinde çizmenin içinden giyilir. "Muyık" adı verilen bir türü de çizmenin dışından giyilir. Ayakkabı niyetine giyilenler vardır.

Kalpak: Türklerin çok eski devirlerden beri giye geldikleri bir şapka türüdür.

ÖYÜV-ÖRNEK ÖNERİ (SÜSLEME MOTİFLERİ)

Yazın icadından evvel, eski devirlerde insanlar duygu ve düşüncelerini taşlara, kemiklere, ağaçlara yontarak, kazıyarak, çizerek ifade etmişti. Bugünkü el sanatlarında görülen kemik işleme ağaç oyma sanatlarına verilen bu adlar, bu devirlerden beri söylene gelmektedir. Kazak Türkleri'nin "oyuv-örnek öneri" (Süsleme motifleri sanatı) nın bu devirlerde başlamış olduğunu söyleyebiliriz.

Bir zamanlar taş, ağaca, kemiğe işlenen oymalar ve motifler zamanla keç ve kilim gibi ev eşyalarına işlenir oldu. Halk bu motif ve işaretlerin belirli duygu ve düşünceleri ifade eden manalar taşıdığını biliyor. Mesela: Kazak Türkleri'nde eskiden beri örf-adetler boyunca, uzaklara gelin giden kızın, bir süre sonra "törkün"e (baba ocağına) bir hediye göndermesi adettir. Evlenen kız, bu adetlerle evine gönderdiği hediyesinde, avuç içi kadar bir deri parçasına uzun boylu, çok şişman bir adam şeklini işlemişti. Bu hediye kızı anne ve babası onun oturursa iki büklüm dursa hal-siz, müşkül halini sezer. Yine başka bir defasında evlenen kızdan "kuşmurin" (kuş gagası) motifli işlenmiş herhangi bir hediye gelir. Kızın anne ve babası kızlarının gittiği yerde kuşlar gibi hür, kanşanı yok, durumunun çok iyi olduğunu anlar. Bu sebeple evlenen kızdan hediye olarak "kustumsık yüzük" veya "kustumsık" motifli duvar halısı, kilim vs. gibi eşya gelirse avılı (köyü) sevinir, toy yapar. Herhalde bundan olacak avıllarda kız ve kadınlar "kustumsık yüzük" takmayı çok severler.

Bunun gibi motiflerin çeşitli manaları vardır. Mesela: Bahsi geçen "kustumsık yüzük" üzerine işlenen tek halka, güneşi, çift halka ise adaleti, şefkati temsil eder.

Bu sebeple de "kustumsık" çift halka motifli yüzük "kudagıy yüzük" (dünür hanım yüzüğü) diye adlandırılır. Kız anası tarafından, gelinine kendi kızı gibi bakacak olan, çok sevdiği dünür hanıma "kudagıy yüzüğü" takılması eski devirlerden beri adet haline gelmiştir. Yine eve gelen misafirler, parmağında dünür yüzüğü "kudagıy yüzük" olan kayınvaları görerek, onun aile içinde, yakın akrabaları arasında itibarlı, kıymetli bir şahsiyet olduğunu anlayabilirler. "Oyuv-örnek" adı verilen bu motiflerin günlük bozkır hayatında geniş biçimde kullanılması bir misal daha verebiliriz: Kazak Türk adetlerine göre, yeni doğan çocuğa kutlu olsun dileklerini bildirmeye gelenler, ona getirdiği "bala cıynağı" adı verilen hediyelere evcil ve av hayvanlarının resimlerini işlerler. Bu çocuğun çevresindeki canlıları tanımaya vesile olur. Eşyalara işlenen bu şekilleri görerek çevresindeki hayvanlara aşına olarak büyür. Eskiden belli bir manayı, düşünceleri simgeleyen oyuv-örnek motifleri zamanla süsleme ve saltanat işaretleri olarak kullanılmaya başlandı. Yine de bu oyuv-örnek motiflerinde başlangıçtaki mana ve düşünceler halen muhafaza edilmektedir. Mesela: Bugün birçok oyuv-örnek ustaları güneş olarak tek halka, bereket alameti olarak keçe boynuzu, kustumsık, kuskanat (kuşkanat), dağkeçisi, boynuzu vb. gibi motifler kullanmaktadır. Halk arasında geniş biçimde yayılmış olan, oyuv-örnek motifleri elbise, perde, yastık kılıfı, tekke, mendil, şapka vs. gibi günlük hayatta kullanılan birçok eşyalara ustalıklı işlenmektedir.

NOT: Bu yazı

kazak Türkleri Vakfı tarafından hazırlanmış olup, Vakfın broşüründen ıktibas edilmiştir.

Yazı Kurulu

Kazak Türkleri'nin el sanatlarında sık kullanılan boynuz motifleri çok çeşitlidir. Mesela: Keçe boynuzu, dağ keçisi boynuzu, maral boynuzu, geyik boynuzu, çift boynuz, tek boynuz, kırık boynuz ve tarak boynuz gibi.

Zergerlerde değerli metalleri işlemede, bu motifleri süslemede çok kullanılmaktadır. Bu süslemeler kemer, kolye, bilezik, eyer ve diğer eşyalarda yaygın biçimde görülebilir.

Dağ keçisi ve keçe boynuzu motifleri kilim, heybe, şapka gibi eşyalara da nakşedilmiştir.

Bu motiflerin içinde Kazak Türkleri keçe boynuzuna çok ehemmiyet vermişlerdir. Giydiği elbise ile çorabından başlayarak, evde kullandığı kilimi, halısı üzerinde hayatının vazgeçilmez parçası olan at koşumlarında, eyerde, üzengide velhasıl her yerde keçe boynuzu motifini görmek mümkündür. Bunun sebebini Türk tarihinin derinliklerinde, halkın yaşantısı ve örf-adetlerinde aramak lazımdır. Andronova kültürü zamanımızdan iki bin yıldan fazla bir devir öncesi Sak Türkleri'nin gelişme devresini gösterir. K. Akışev: "Bugünkü Kazak Türkleri ile Andronova kültürünün insanları arasında üç bin yıllık zaman perdesi vardır. Kazakistan'ın merkezindeki Büyük-Küçük Nura, Taldı, Scrüvbay nehirlerinin kıyılarından Andronova kültürünün kalıntıları bulundu. Bu kalıntılar arasında göze çarpan dikkati çekenler toprak testilerdir. Toprak mutfak eşyalarını incelediğimizde, hatırıma Kazak Türkleri'nin oyuv-örnek motiflerinin birçok türleri geldi. Mesela: Keçe boynuzu motiflerinin ilk numunelerini burada görüyoruz. Eğer Andronova Türkleri bu motiflerle mutfak eşyalarını işlemişse, Kazak Türkleri de her türlü eşyaları süslemiştir... Süsleme sanatının önemini bir daha idrak ettik. Zira bu sanat sayesinde binlerce yıl önce yaşamış olan atalarımızın kültürüyle kendi kültürümüz arasında ortak noktalar bulabilmekteyiz" (Akışev K., Arheologiyalık asa bagalı eskertkister. Ecelgi medeniyet kuvalan., Alma-Ata, 1966, s. 57). Kazak Türk motif sanatının, sanat tarihinde kendine özgü bir yeri vardır. Eski devirlerden beri gelen motiflerin yegane mirasçısıdır. Bu ata mirası motifleri onların günlük hayatıyla, iç içe geçmiş durumdadır. Eşik kurganında bulunan Altın Elbiseli Adam yalnızca bir bey değil, kahraman bir savaşçı olduğunda anlaşılıyor. Onun elbisesinden o devrin yaşantısını, birçok sembolik işaretlerinden yorum-lamak mümkündür. Mesela: Göğsündeki heybetli aslan ve bıçak sapına oyularak işlenmiş çeşitli hayvan şekillerinden, o şahsın bahadırlık ve yiğitliğin, zenginliğin, refah ve saltanatın sahibi olduğu anlaşılmaktadır.

SOVYETLERDE GLASTNOS KIYIMI

Batı Türkistan'ın Özbekistan bölgesinde biri İçişleri Bakanı olmak üzere üç eski yüksek görevlinin intihar ettiği haber verildi. Konsomolskaya Pravda Gazetesi'nde yer alan habere göre bahsi geçen üç yüksek görevli de, beş yıl önce ülkenin pamuk istihali ile ilgili istatistiklerde sahtecilik yaptıkları iddiasıyla açılan dâvânın sanıklarında bulunuyorlardı.

Gazete Özbekistan'ın 1983 yılına kadar İçişleri Bakanlığını yapan Kudret Ergačov, başyardımcısı G. Dal-dov ve Kaşkadya Bölgesi Parti Sekreteri R. Gaypov'un ölüm tarihlerini kesin olarak bildirmedir.

Pravda tarafından istatistikleri tahrif etmekle suçlanan Özbek Başbakanı baş yardımcısı Gulam Zahriddin, Planlama Başkan yardımcısı A. Makum, Ulaştırma Bakanı Edin Azimbek, Ulaştırma Dairesi Şefi S. İyazbek kısa bir müddet önce tasfiye edilmişlerdir.

Siyasi çevreler bu tasfiye ve intihar olaylarının Sovyetler'in Türk nüfusun çoğunlukta olduğu sözde Cumhuriyetlerde idâri kadroları, Stalin devrini andırır bir tarzda "Ruslaştırma" politikasının bir benzeri olarak niteliyorlar.

Tatarlardan şikayet

Özbekistan'da ruslaştırılmış yeni yönetim, Stalin zamanında kendi bölgelerinden alınarak Özbekistan ve civarındaki bölgelere sürülen Tatar nüfusunun yoğunlaşması üzerine bunların seyrekleştirilmesi için harekete geçti. Pravda, yeni yöneticilerin beyanlarına dayanarak verdiği bir haberde, Özbekistan'da bulunan Tatarlar'ı ima ile, bazı aşırı uçların bölgede Jurumu gerginleştirmeye çalıştıklarını ve bu durumda daha şimdiden bazı mühim maddî zararlara sebep olduğunu iddia ediyor.

Çin hükümetinin kararı: YABANCI FİRMALARA İMTİYAZ

Doğu Türkistan'da bazı bölgelere ticarî özerklik verildi

Çin'de yapılan reformlar doğrultusunda yeni kararlar alınmaya devam ediliyor. Son günlerde alınan bir kararla Doğu Türkistan Uygur Otonom bölgesi'ni ticarî özerklik verildi. Artık bu bölge bundan sonra yabancı ülkelerle daha fazla direkt ekonomik ve ticarî ilişkiler kurulabilecek.

Pekin Ekonomi ve Ticaret Müşavirliği'nden alınan bilgiye göre Doğu Türkistan bölgesinin altyapısının süratle gelişmesinin sağlayacak yeni dış ekonomik ticarî ilişkiler için daha fazla otonomi sağlanacak. Bu doğrultuda alınan kararlar şöyle;

Doğu Türkistan bölgesine yatırım yapacak yabancı firmalara daha fazla imtiyaz verilecek. Aksu, Turfan, Hami, Kaşgar ve Urumçi'de kurulan yabancı firmalarla, ihtiyaç duydukları hammaddeleri vergisiz ithal etme hakkı verilmiştir. Ayrıca bu bölge, Türkiye dahil altı ülkede ticarî temsilcilikler açacaktır.

Doğu Türkistan, Merkez Hükümeti'nin verdiği yeni yetkilere dayanarak, demir-çelik ve kereste gibi merkezi hükümetin kontrolünde olan maddelerin dışındaki maddeleri ithal edebilmekte ve SSCB ile sınırlı ticareti dahil elli ülke ile ekonomik ve ticarî ilişkilerde bulunmatadır. Bu bölge, 1983'ten beri Çin'in diğer bölgelerine yılda iki milyon ton kömür, 28 milyon varil ham petrol ile pamuk, yenilebilir yağlar ve meyva sağlamaktadır.

Doğu Türkistan maden bakımından da çok zengin rezervlere sahip bir bölge. Altay bölgesinde altın, bakır, kömür ve nikel bulunmaktadır. Karamay petrol bölgesinde yıllık ham petrol üretimi 85 milyon varildir.

YALAN GLASTNOS

Stalin devrini, tatbik edilen açıklık ve yeniden teşkilatlanma adı altında karalamaya özen gösteren Gorbačov yönetimi, Sovyetler Birliği'nde büyük tehlike olarak gördüğü, canlanan Milliyetçilik ve İslâm hareketi karşısında eski Rus diktatörünü hatırlatır bir şekilde davranmaktan çekinmemektedir.

EASTERN TURKESTAN IMMIGRANTS ASSOCIATION

YORUM

"TÜRKİSTAN SEMPOZYUMU" ÜZERİNE

Kardeş ve yan kuruluşumuz Doğu Türkistan Vakfı'nın düzenlediği I. Milletlerarası Türkistan Kültür ve Tarih Sempozyumu, doğu Türkistan Göçmenler Derneği'nin 1986 yılından itibaren başlattığı Türkistan Sempozyumunun üçüncüsünü oluşturuyor.

Derneğimizin düzenlediği sempozyumun ilki bilim adamları ve milletvekillerinin katılımıyla Gazeteciler Cemiyeti Salonu'nda verilmişti. Bu sempozyumların devamı niteliğindeki Vakfın düzenlediği "seminer" bu isim altında uluslararası düzeyde gerçekleşmesi bakımından büyük önem taşımakta olduğu gibi bilhassa yabancı bilim adamlarının görüşlerinin alınması açısından da önemli bir gelişmedir.

Türkistan Dâvâsı için hayırlı sonuçlar vermesini dernek yönetim kurulu adına temenni ediyorum.

Abdülveli CAN
Doğu Türkistan
Göçmenler Derneği Başkanı

I. MİLLETLERARASI TÜRKİSTAN KÜLTÜR VE TARİH SEMPOZYUMU SONA ERDİ.

Doğu Türkistan Vakfınca düzenlenen ve üç gün süren Sempozyumda Rus ve Çinlilerin Türkistan kültür ve tarihini tahrif ettikleri vurgulandı.

A.B.D. KONTROLÜNDEKİ RADIO LIBERTY NE YAPMAK İSTİYOR ?...

RADIO LIBERTY, Türk lehçelerini ayrı birer dil gibi gösterirken ÇİNLİLER; Uygurca, Kazakça, Özbekçe'nin Türk Dil Grubunda olduğunu ilân ettiler. (Belge:2)

1985 yılında Pekin'de yayımlanan "Hayat ve Hayat şartları" adlı kitabın 31. sayfasından alınan klişede;

Uygur, Salar, Özbek, Kazak, Tatar ve Kırgızların Türk dilinin Altayistik ailesinden olduğunu yazmaktadır.

BELGE NO. 2

The Altaic language family

—Turkic language group: Uygur, Salar, Ozbek, Kazak, Tatar, Yigur and Kirgiz.

—Mongolian language group: Mongolian, Tu, Dongxiang, Daur, Bonan and Yugur.

—Manchu Tungusic language group: Manchu, Xibo, Zezhen, Oroqen and Ewenki.

—Language group branch to be further identified: Korean.

A.B.D. 'nin Türkistan Türkleri konusundaki siyaseti, Komünistler'in "parçala-yut" esasına dayanmaktadır. Bunun en güzel örneğini son günlerde Türk basınına verdikleri yanda görülen ilânlarında bir kere daha su yüzüne çıktı.

Amerika Birleşik Devletleri'nin kontrolündeki Hür Avrupa radyosuna bağlı R.L. (Radio Liberty) "Hürriyet Radyosu" nun Türkiye'deki büyük gazetelere verdikleri ilânlarda; Azeri, Kazak, Kırgız, Tatar ve Özbekler'i ayrı ayrı mil-

liyetlere mensup ırklar gibi gös tererek, bu milliyetlerin dillerini iyi bilen elemanlar aramaktadır. Komünist Çin bile Türk varlığını ilmi olarak kabul ederek dünyaya yayarken, hür dünyanın güya savunucusu A.B.D. Türkistan Türklüğünü ayrı ayrı milliyetler halinde takdim etmektedir.

Hür Avrupa Radyosu diye bilinen Radio Liberty'nin gerçek niyetinin ne olduğu sanırız bu ilânlardan anlaşılmaktadır.

ELEMAN ARANIYOR

Hür Avrupa Radyosu
AZERBEYCAN, KAZAK, KIRGIZ, TAJİK, TATAR, TÜRKMEN ve ÖZBEK dillerini iyi bilen elemanlar aramaktadır.

İlgilenenlerin kısa özgeçmişleri ve yukarıdaki dillerden biriyle yazılmış bir dilekçeyle en geç 31 Mart 1988 tarihine kadar aşağıdaki adrese başvurularını rica olunur. / 4. 3. 88 Hürriyet

TÜRKİSTAN SEMPOZYUMU
Kültür ve Tarih Sempozyumu
Doğu Türkistan Vakfı
Kültür ve Tarih Sempozyumu
Kültür ve Tarih Sempozyumu

AÇILIŞ KONUŞMALARİ:

Doğu Türkistan Vakfınca düzenlenen sempozyumun açılış konuşmasını yapan Doğu Türkistan Hükümeti eski Genel Sekreteri İsa Yusuf Alptekin, esir Müslüman Türkleri arasında en düşkünleri Doğu Türkistan Türkleri olduğunu belirtti.

Vakıf Başkanı Emekli General M. Rıza Bekin de "Türk tarihinin merkezini Orta Asya (Türkistan) olduğunu" bu yüzden, Anadolu Türkü kadar onların da Türküm demeye hakları olduğunu söyledi.

Sempozyum'un ilk gününde misafir olarak konuşan Rabta Öğütünü Genel Sekreter Yardımcısı Muhammed Nasır Al-Abadi, Rabta'nın Türkistanlı gençlere eğitim bursu verdiğini söyleyerek, "Kendi vatanlarında din, dil, ırk çoğunluğunu kaybetmekte olan Türkistanlıların durumu, tüm dünyaya ülkeleri tarafından acil olarak ele alınmalıdır" dedi.

Doç. Dr. Mehmet Saray ise açılışta yaptığı konuşmada bugün Türkistan'ın "Orta Asya" denerek unutturulmak istendiğini özellikle Rusya ve Çin'in Türkistan'a fiziki baskından çok kültürel baskı yaptığını da belirtti.

PROF. DR. EDWARD ALLWORTH: Seminerin sabahki bölümünde açılış konuşmalarından sonra ilk olarak söz alan Kolombiya Üniversitesi'nden Prof. Dr. Edward Allworth, "Türkistan Kültürü Üzerine Yapılan Araştırmaların Önemi" başlıklı tebliğinde "Türk kültürünün geniş etkisini ve tarih içindeki önemini belirtmek için akademik düzeyde değinilmesi gerektiğini oysa bu konuda yeterli çalışmanın yapılmadığını, finansman için kaynak bulunmadığını" söyledi. Türklerle karşı bölgede yapılan araştırmaların en önemlisi basitlik olarak değerlendirildiğini Prof. Allworth, "İstikrarın gelmesiyle bölge halkının kültüründe meydana gelen olumlu ve olumsuz değişimler üzerinde de durdu."

DR. M. ALI ALBAR: İkinci olarak Londra Kraliyet Top Fakültesi üyelerinden Dr. M. Ali Albar, "İslam Tarihi Üzerine Doğu Türkistan'ın Rolü" başlıklı tebliğini sundu. Dr. Albar, "Arapların İslam Sancağını ki yazıyor, ardından da İsrail'in iki yüzyıl kadar taşıdığı Türklerin ise bu sancağı en az on yüzyıl dalgalandırması ve dalgalandıracağı" söyledi. Albar, Türkistan'da yetişen büyük asker, bilim adamı ve mutasavvıflardan örnekler vererek, Türkistan'ın İslam Tarihi için taşıdığı önemli rolünü açıkladı.

Tebliğlerden sonra Türkistan Halk Türkleri ve Oyunları ile ilk oturum sona erdi. Öğleden sonraki ikinci oturumda ise Radio Liberty'den Dr. Engin Muhahay ve Turizm Geliştirme Vakfı Başkanı Doç. Dr. Ayça Adalılar tebliğlerini sundular.

DR. MUHABAY ENGIN: Dr. M. Engin, Doğu Türkistan'daki Kazak Türklerini konu aldığı tebliğinde "Kazak" kelimesi üzerinde durdu ve Kazaklar'ın tarihini anlattı. Türk Kazakları ile Rus kazakları diye bilinen Kazaklar arasında ne ırk, ne din, ne de dilde hiçbir ilişkinin olmadığını belirten Dr. Engin, "Kazak Türkleri bugün, Çar Rusyası ile Çin İmparatorluğu arasında çizilen sınır ile sun'ı olarak yitmişlerdir. Onların tarih ve kültürleri biridir" dedi.

DOÇ. AYÇA ADALILAR: Doç. Dr. Ayça Adalılar ise Türk Hali Sanatını en eski dönemlerinden itibaren inceleyen bir tebliğ sundu. Doç. Adalılar konuşmasında "Türkler dünyanın her yerine göçerlerse göçerler kültürlerini taşıyanları olan hale dokuma tekniğini, akan bir ırmak gibi anadan kuz devrederek devam ettirdiklerini" belirterek belirtti.

DR. BAYRAMIRZA HAYIT: Sempozyum'un ikinci gününde ise ilk tebliği, tarihçi Dr. Bayramırza Hayit sundu. Hayit, "Rus ve Çin Komünist iktidallerinden sonra hürriyet çığlıkları ve kararları neticesinde Türkistan'daki Türkler'in ayaklanmasının devam ettiğini belirterek, "Buna karşılık Rus ve Çinler Komünizm siyaseti içerisinde Türklüğü ve İslamiyeti eritme politikası güttüler" dedi. "Modern Türkistan Tarihi Araştırmalarının Bugünkü Mesceleleri" konulu tebliğinde Dr. Hayit, Türkistan tarihini Rus ve Çinler tarafından tahrif edildiğini söyledi.

DOÇ. DR. MEHMET SARAY: Doç. Dr. Mehmet Saray ise "Osmanlı Devleti ve Doğu Türkistan" adlı tebliğinde, 1870'lerde Osmanlı Devleti'nin bilhassa Doğu Türkistan'a yönelik siyasetini ve 1873'de kurulan Doğu Türkistan Devleti'nin Osmanlı Devleti ile olan ilişkilerini açıkladı. Doç. Saray ayrıca "Rus azınlıktan tedirgin olan Osmanlı Devleti'nin İngilizler'in dostluğunu korumak için Doğu Türkistan'a silah ve cephaneye yardım yaptığı" söyledi.

DR. PAUL B. HENZE: ABD'den Orta Asya Uzmanı olan Dr. Paul Henze, 1873-77 yılları arasında Doğu Türkistan'ın Kaşgar şehrinde kurulan Yakub Han Bedevlet'in başkanlığındaki Türk Devletinin kuruluş ve yıkılışı; bu Devlet ile Ruslar ve İngilizler arasındaki ilişkiler ışığında inceleyen bir tebliğ sundu. Konuşmasının büyük bir bölümünde İngilizler'i ve Sovyetleri suçlayarak, büyük bir oynadıklarını belirtti. İngilizler'in, sömürgeci olan Hindistan'a bir Rus müdahalesini önlemek, bölgede güvenliklerini sağlamak ve ticaret yollarını kontrol etmek amacıyla Doğu Türkistan Devleti ile yakın ilişki kurmasına gerekçelerini vurgulayan Dr. P. Henze, "Rusların da bu türden ilişkiler kurmasını güdüklerini söyledi."

DOÇ. DR. RIZA BEKİN:

Daha sonra söz alan Ankara Üniversitesi'nden Doç. Rıza Bekin "1930 ve 1941 yıllarda Doğu Türkistan'da İstiklal Hareketleri" adlı tebliğinde, meydana gelen Türk ayaklanmalarının gelişmesi, sonucu ve etkileri konusunda bilgiler verdi. Ayaklanmalar neticesinde yüzbinlerce Türk'ün öldüğünü belirten Doç. Bekin, "en önemlisi Türkistan'ın ekonomisi ve sosyal düzeni'nin bozulduğunu vurguladı.

PROF. DR. MEHİLKA A. KAŞGARLI:

Öğleden sonraki oturumda söz alan Sorbon Üniversitesi'nden Prof. Dr. Mehlika Aktoleka Kaşgarlı ise "Hürriyet Uygurları" başlıklı tebliğinde Müslümanlığın kabulünden evvel bir kısım Uygur Türkleri'nin yaşantıları hakkında bilgi sunarak, Hürriyet'in Doğu Türkistan'a İpek yolu güzergahında ticari mal ile birlikte taşındığını ancak teslihi olmadığını vurguladı.

DOÇ. DR. TİMUR KOCAOĞLU:

"Türkistan Kültürünü Öğrenmede Türkistan Lehçelerini Öğrenmenin Önemi" konulu tebliğ sunan Doç. Dr. Timur Kocaoglu, Türkistan Türk Kültürünün çeşitli yabancı milletler üzerindeki yankıları, kültür alışverişleri ve yabancı diller yanında Türkistan'da konuşulan Türk lehçelerini bilmeyenin önemli bir husus olduğunu söyledi.

DR. CHARLES CARLSON:

Almanya'da kurulu bulunan Radio Liberty yöneticilerinden Dr. Charles Carlson ise "Uygurca Çalışmanın Önemi" başlıklı tebliğinde; Uygur Türkleri'nin tarih ve coğrafya içindeki önemlerini anlatarak, söz konusu coğrafi bölgenin tarihini anlamaya da Uygurlar'ın anahtar rolü olduğunu söyledi. Carlson, Uygur Toplumunun tarih ve kültürünü ve bilhassa Uygurca'yı bilmeyenin Türkistan'ın ve bölgenin tarihini bilmeyenin mümkün olmayacağını belirtti.

PROF. DR. KEMAL ERASLAN:

"Karakanlı Türkçesi" hakkında tebliğ sunan İstanbul Üniversitesi üyelerinden Prof. Dr. Kemal Eraslan konuşmasında "Karakanlı dil ve kültürünün, doğuda varlığını devam ettiren Uygur dil ve kültürü ile batıda yayılan İslam Kültürünün tesiri altında oluşup geliştiğini ve daha sonraları gelişen diğer yazı dilleri ve kültürleri üzerinde de müessir olduğunu kaydetti.

PROF. DR. ERIC FEIGL:

Bu arada Avusturyalı Prof. Dr. Eric Feigl'in notlarından oluşan ve TRT'de gösterilen "Binbir Güç: Türkistan" adlı film ile Gezelim Görelim Programında gösterilen Doğu Türkistan Gezişinden notlar adlı film, öğle dinlenmesinde gösterildi.

DOÇ. DR. OSMAN F. SERTKAYA:

Sempozyumun son gününde 8 Nisan'da ilk olarak Doç. Dr. Osman F. Sertkaya konuştu. "Yeni Uygur Kitabeleri" başlıklı tebliğ ile Uygur Türkleri'nin kurdukları devletler ve o dönemdeki faaliyetlerine ve yaşantılarına temas etti.

PROF. DR. GÜLÇİN ÇANDARLIOĞLU:

Mimar Sinan Üniversitesi'nden Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu ise "Uygur Tarihinin Ana Mesceleleri" konulu tebliği ile Uygur Türkleri'nin kurdukları devletler ve o dönemdeki faaliyetlerine ve yaşantılarına temas etti.

ERKİN ALPTEKİN:

Uygur Türkleri'nden olan, Radio Liberty'de görevli Erkin Alptekin ise Doğu Türkistan'da yaşayan Türklerin bugünkü durumlarına, rakamlarla izah etti. Bugünkü Çin idaresinin Doğu Türkistan üzerindeki siyasetinin adaletsiz ve insan haklarından yoksun olduğunu kaydeden E. Alptekin, Çin yöneticilerinin Doğu Türkistan Türkleri'ne tanıdığı sözüm ona siyasi, kültürel, ekonomik ve dini özgürlüklerin, hür dünyanın gözünü boyamaktan başka bir şey olmadığını ve Çin göçmen akımının devam ettirilmesi halinde orada yaşayan Türklerin milli benliğini tehdit edici tehlikeli boyutlara ulaşacağını vurguladı.

PROF. RAM R. SHEEL ve PROF. EDEN NABY:

Hindistan-Tibet ve Doğu Türkistan arasındaki tarihi bağları ve olayları dile getiren Nehru Üniversitesi'nden Prof. Ram Rahul Sheel'in konuşmasından sonra söz alan Wisconsin Üniversitesi'nden Prof. Dr. Eden Naby ise 1987 yılı içerisinde Doğu Türkistan'a yaptığı seyahatlerde edindiği müşahadelerini, slaytlarla anlattı. Türkler'in Doğu Türkistan'da son günlerde önemli kültürel faaliyetlerde bulunduğuna dikkati çeken Naby, Çin Hükümetinin gösterdiği müsamahanın zararına da değinerek, bölgeye gelen Çinlilerin getirdiği Çin kültürünün buradaki kültür deformasyonuna yol açtığını vurguladı.

PANEL:

Bildirilerin sona ermesinden sonra, Dr. Oruç Güreç yönetimindeki folklor ekibinin gösterisinin ardından düzenlenen Panel'de Ağlık Oktay Güner, Bayramırza Hayit, Prof. Kemal Karpat ve Türk Petrol Vakfı Başk. A. Aydın Bolak birer konuşma yaparak sempozyuma değerlendirdiler.

Üç gün süren toplantı, Prof. Dr. Turan Yazgan'ın Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı binasında, Türkistan gençleri tarafından düzenlenen Türkistan İmtifatından çeşitli örneklerin sunulduğu akşam yemeği ve Doğu Türkistan folkloru ile son buldu.

AYIN YAZISI

ALTAY UYGURLU

BİR SEMİNERİN ARDINDAN

Doğu Türkistan Vakfı'nın düzenlediği I. Milletlerarası Türkistan Kültür ve Tarih Semineri 6 Nisan'da başlayarak, 8 Nisan'da sona erdi. Bir hayli ilgi çeken Sempozyum boyunca gazetelerin haber ve yorumlarında, bir çelişki üzerinde birleştikleri görülüyor. Hürriyet Gazetesi "CIA'yeli, Rabta'lı Toplantı" diye nitelendirirken, Zaman Gazetesi ise toplantının "milli" ve "gayri millilik" ile iç içe geliştiğini vurguladı. Aynı şekilde Nokta Dergisi ve Milliyet Gazetesi'de toplantının CIA ağırlıklı geliştiğini belirtti. Uluslararası düzeyde "Türkistan" ismi altında böyle bir toplantının ilk defa yapılmış olması, bizce önemli bir gelişme ve iyi bir başlangıçtır. Eğer bu toplantı 30-40 yıl mazisi olan Batı ve Doğu Türkistan dâvâsının milletlerarası düzeylerde alt yapısı ile kamuoyu oluşturan Türkistanlılar Kültür Derneği ve Doğu Türkistan Göçmenler Derneği ile koordineli bir şekilde yapılmış olsaydı, birleştirici ve etkili olmak açısından daha güzel bir netice elde edebilirdi. En azından "Türkistan" ismi altında düzenlenen bu toplantı da, doğusu-batısı-güneyi ve kuzeyiyle bütün Türkistan bölgelerinin problemleri (Kırgız, Türkmen) eşit şekilde ele alınabilirdi. Ancak toplantının daha çok "Doğu Türkistan Semineri" havasına büründürüldüğü izleyenlerin ortak görüşü olmakla birlikte, "Doğu Türkistan"ın hatırlanmaya muhtaç bir yurt olduğu da unutulmamalıdır.

Sempozyum'a gelen telgrafların büyük bir kısmının okunmaması (Buna Doğu Türkistan Göç. Derneği'nin telgrafı da dahildir), Gök bayrak ile Albayrak'ın asılmaması gibi şekil hatalarına rağmen, bütünlüğümüzün büyük bir kısmını oluşturan Türkistan'ın kültür ve tarihinin her yönüyle tanıtılmasını esas alan bu Sempozyum, zengin Türk kültürünün köklerini yeniden hatırlaması, Türkistan'ın rus ve çinlilerin işgali altında olduğunun yabancı ağızlarla vurgulanması bakımından yararlı bir ilmi-siyasi ortam oluşturmuştur.

İkincisinin daha iyi bir organizasyon ile hazırlanması ümidiyle, semineri düzenleyenlere teşekkür ederiz.